

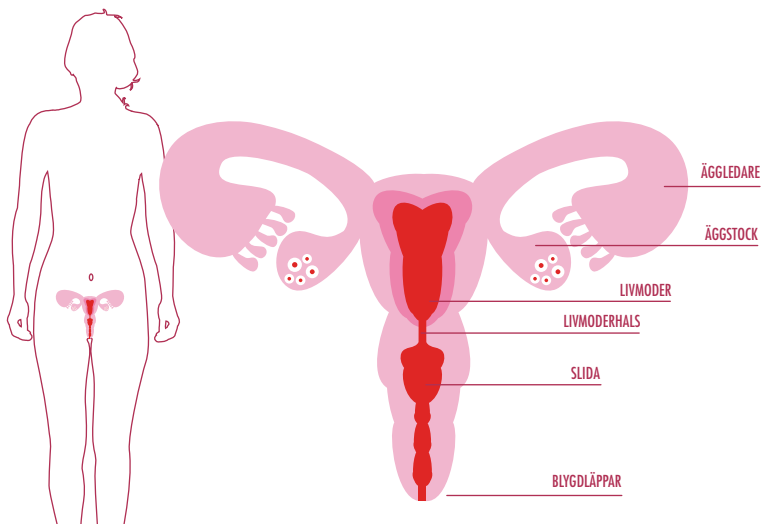
Från virus till vaccin

– En liten guide om livmoderhalscancer och Gardasil.

Socialstyrelsen har föreskrivit att HPV-vaccin ska ingå i det allmänna skolvaccinationsprogrammet. Det innebär att alla flickor födda 1999 eller senare i åk 5–6 erbjuds kostnadsfri HPV-vaccination genom skolan. Här finns information för dig som vill veta mer om livmoderhalscancer och HPV-vaccinet Gardasil.

Vad är livmoderhalscancer?

Livmoderhalscancer är när celler i livmoderhalsen växer okontrollerat och förstör den omgivande vävnaden. Oftast utvecklas livmoderhalscancer i området mellan den inre och yttre delen av livmoderhalsen – ett område som förändras naturligt under puberteten, vid graviditet, förlossning och i klimakteriet och därför är extra känsligt.

Hur och när får man livmoderhalscancer?

Livmoderhalscancer orsakas av ett virus som smittar vid sexuell kontakt. Som tur är läker den här typen av virusinfektion oftast ut av sig själv, men hos vissa kvinnor kan den leda till cellförändringar som i sällsynta fall utvecklas till livmoderhalscancer. Det här förloppet tar vanligen lång tid, ofta mer än 10-15 år. De flesta som får livmoderhalscancer är mellan 30 och 59 år – men smittades sannolikt av viruset redan i unga år. Viruset är ett så kallat humant papillomvirus.

Vad är humant papillomvirus (HPV)?

Humana papillomvirus är en vanlig typ av virus som ungefär 70% av alla sexuellt aktiva män och kvinnor någon gång under livet smittas av. Det finns över 100 olika typer och de flesta papillomvirus är ganska harmlösa – oftast tas virusinfektionen om hand av kroppens eget immunförsvar och man vet inte ens om att man haft den. Men vissa HPV-typer kan alltså hos vissa kvinnor orsaka cellförändringar som i sin tur kan utvecklas till livmoderhalscancer.

Hur upptäcker man livmoderhalscancer?

Livmoderhalscancer upptäcks vid gynekologisk cellprovtagning, eller screening. Då undersöker man om cellerna i livmoderhalsen är normala eller inte. På så sätt kan man också upptäcka cellförändringar innan de eventuellt hunnit utvecklas till cancer i livmoderhalsen. I Sverige erbjuds alla kvinnor cellprovtagning från 23 års ålder.

Hur vanligt är livmoderhalscancer?

I Sverige är livmoderhalscancer den tredje vanligaste cancerformen (efter bröstcancer och hudcancer) bland kvinnor mellan 20 och 44 år. Ungefär 450 kvinnor per år drabbas, och runt 150 mister livet i sjukdomen. I Europa är livmoderhalscancer den näst vanligaste cancerformen bland kvinnor mellan 15 och 44 år. Och globalt insjuknar nästan en halv miljon kvinnor årligen i livmoderhalscancer.

Hur skyddar man sig mot livmoderhalscancer?

HPV-vaccination. Vaccination mot HPV ger skydd mot de virustyper som orsakar de flesta (70%) av alla livmoderhalscancerfall. HPV-vaccin ingår i skolvaccinationsprogrammet, vilket innebär att flickor i åk 5/6 blir vaccinerade kostnadsfritt genom skolan. Gardasil är ett HPV-vaccin som förutom livmoderhalscancer även kan förebygga kondylom och cellförändringar och förstadier till cancer på livmoderhals, vulva och vagina (orsakade av någon av de HPV typer som ingår i vaccinet).

Cellprovtagning. Gynekologisk cellprovtagning är det enda sättet att upptäcka cellförändringar på livmoderhalsen (om man redan smittats av viruset). Därför är det viktigt att alltid gå på de cellprovtagningar man kallas till så att behandling kan sättas in och cellförändringarna inte utvecklas till livmoderhalscancer.

Kondom. Eftersom livmoderhalscancer orsakas av virus (HPV) som smittar vid sexuell kontakt, är det viktigt att använda kondom (kondom skyddar dessutom mot andra sexuellt överförbara sjukdomar). Men kondom ger inte ett fullständigt skydd eftersom kondomen inte täcker alla delar av könet som kan vara infekterade med viruset.

Eftersom kondom, HPV-vaccination och cellprovtagning skyddar på olika sätt ersätter inte det ena det andra. Därför får man det bästa skyddet om man utnyttjar alla tre.

Vilket skydd ger Gardasil?

Gardasil ger skydd mot sjukdomar orsakade av fyra olika HPV-typer: 6, 11, 16 och 18. Två av dessa typer (16 och 18) orsakar ungefär 70% av alla livmoderhalscancerfall. De andra två (typ 6 och 11) ligger bakom nio av tio kondylomfall. Gardasil kan alltså förebygga både livmoderhalscancer och kondylom – men även cellförändringar och förstadier till cancer på livmoderhals, i vulva och vagina (som är orsakade av någon av HPV-typerna i vaccinet).

Vad är kondylom?

Kondylom är en av våra vanligaste sexuellt överförbara sjukdomar och kan drabba både kvinnor och män. Kondylom uppträder som små hudfärgade utväxter i underlivet eller runt anus. Vårtorna är inte farliga men kan klia och svida och skapa obehagskänslor. De flesta som drabbas av kondylom smittas av viruset åren efter sexdebuten, eller mellan 15 och 30 års ålder.

Kondom och vaccination med Gardasil ger ett bra skydd mot kondylom.

Hur vanligt är kondylom och cellförändringar?

Kondylom drabbar ungefär var tionde sexuellt aktiv kvinna i Sverige. Även cellförändringar på livmoderhalsen är vanligt. Varje år skickas över 35 000 besked om avvikande cellprov, eller cellförändringar, ut till kvinnor runt om i Sverige. Men cellförändringar är inte cancer. De flesta som drabbas blir av med sina cellförändringar; oftast läker de ut av sig själva och i många fall försvinner de i och med behandling. Det är alltså bara i enstaka fall som cellförändringarna utvecklas till livmoderhalscancer. (I Sverige drabbas ungefär 450 kvinnor varje år.)

Hur går vaccinationen till?

En Gardasil-vaccination består av tre sprutor, eller tre doser. De bör alla tas inom ett år och allra helst inom sex månader (enligt schemat 0, 2, 6 månader). Sprutan ges i överarmen.

Får man biverkningar?

Liksom andra vaccin kan även Gardasil ge biverkningar. De vanligaste är huvudvärk, rodnad, smärta och svullnad vid injektionsstället. Man kan också få övergående feber.

Hur länge varar skyddet?

Med vacciner vet man aldrig från början hur länge skyddet varar. All tillgänglig information om Gardasil idag tyder på att skyddet varar åtminstone upp till 10 år och troligen längre.

Viktigt att tänka på i framtiden

Eftersom Gardasil inte skyddar mot alla HPV-typer som kan ge livmoderhalscancer (utan de två som orsakar 70% av alla livmoderhalscancerfall) är det viktigt att gå på de cellprovtagningar som man kallas till från 23 års ålder. Cellprovtagning är det enda sättet att upptäcka cellförändringar som kan utvecklas till livmoderhalscancer. Likaså är det viktigt att alltid använda kondom när man börjar ha sex – kondom skyddar mot andra sexuellt överförbara sjukdomar).

om användning, varningar, begränsningar och pris se www.fass.se. Om du vill veta mer, kontakta skolsköterskan eller vårdcentralen. Du kan också ringa Gardasil kundsupport 020-21 50 50. Sanofi Pasteur MSD, Box 6023, 171 06 Solna.
www.gardasil.se

Gardasil är ett vaccin i injektionsform mot humant papillomvirus (typ 6, 11, 16, 18). Gardasil ingår i läkemedelsförmånen och är rabatterat för flickor 13-17 år. För mer information

